

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

נתונים על שרפות פסולת

ח' בחשוון תשע"א
15 בנובמבר 2010

כתיבה: אורי טל-ספירו
אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות בכיר
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע
קריית בן-גוריון, ירושלים 91950
טל': 02 - 6408240/1
פקס: 02 - 6496103
www.knesset.gov.il/mmm

תוכן העניינים

1	מבוא
3	1. נתוני שירותי כבאות והצלה
4	2. נתוני קק"ל
5	3. דיון בנושא שרפת פסולת
5	4. פסולת חקלאית
6	4.1. גזם
8	5. מידע נוסף
8	5.1. אזור הצפון
12	5.2. מחוז חיפה
12	5.3. מחוז מרכז
13	5.4. מחוז דרום
14	נספח מס' 1 – נתונים שבידי המשרד להגנת הסביבה
14	מידע מגורמי האכיפה במשרד להגנת הסביבה
14	פניות ציבור למשרד להגנת הסביבה בנושא שריפת פסולת
15	מידע ממרכזי הפסולת במחוזות המשרד להגנת הסביבה
16	נספח מס' 2 – שרפות במקומות פתוחים, לפי מקום השרפה וסיבת השרפה
18	נספח מס' 3 – צילומים של פסולת שרופה
23	מקורות

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ דב חנין, יו"ר הוועדה המשותפת לסביבה ובריאות, ומטרתו הצגת נתונים על שרפות של פסולת.

מעט לעת אפר לראות שרפות פסולת או להריח אותן, בעיקר בשטחים פתוחים, אולם ספק אם המטרד נתפס כמפגע סביבתי ומטופל כראוי. נוסף על הפגיעה החזותית, שרפות פסולת גורמות למפגעי ריח ולזיהום אוויר במרחק של עשרות קילומטרים ממקור השרפה. יתר על כן, שרפות פסולת בשטח פתוח גורמות לזיהום קרקע ומים (ומכאן שיש להן השלכה גם על שרשרת המזון), להשחתת שטחים פתוחים, לירידת ערך הקרקעות, לעלויות כיבוי ולבזבוז המים הכרוך בכך.¹

במשרד להגנת הסביבה אין גורם המרכז נתונים על שרפות פסולת. ביקשנו מידע מגורמי אכיפה, ממרכזי פניות ציבור ותלונות, ממרכזי פסולת במחוזות ומאגף אגרואקולוגיה במשרד, אולם מהמידע שהתקבל אי-אפשר לגבש נתונים מלאים.

אם תופעת שרפות הפסולת רווחת, יש בכך כדי ללמד על בעיה בתחום הטיפול בפסולת. נוסף על כך, שרפות הפסולת עשויות להיות מפגע בתחומים נוספים בעבודתו של המשרד להגנת הסביבה, למשל איכות האוויר. לא ברור מדוע אין במשרד להגנת הסביבה נתונים על שרפות פסולת – כלומר על פסולת שאינה מטופלת כראוי – נתונים שעשויים להבהיר אם אכן יש בעיה בתחום זה.

אזרחים רבים ועמותות אחדות התלוננו בפנינו על שרפות פסולת ומסרו לנו חליפות מכתבים עם רשויות המדינה, כתבות בעיתונים, צילומים של השרפות ותיאורים מדויקים של אתרי השרפות. ממידע זה עולה כי תופעת שרפות הפסולת רווחת, ידועה למשרדי הממשלה, נמשכת שנים רבות, אולם אינה מגיעה לסיומה. ראוי שגורם ממשלתי ירכז נתונים בנושא, יחקור את התופעה ויטפל בה.

פילוח של שרפות הפסולת לפי סוג הפסולת הוא על-פי רוב בלתי אפשרי, מאחר שעבריינים השורפים פסולת אינם ממיינים אותה קודם לכן. במסמך זה מוצגת, במידת האפשר, חלוקה בין שרפה של פסולת שאינה חקלאית לבין שרפה של פסולת חקלאית.

סוגי השרפות העיקריים שיש תלונות לגביהם:

- שרפות בקרבת יישובים ערביים חלשים – שרפות של פסולת מסוגים שונים, בעיקר ביתית ומסחרית.
- שרפות פסולת חקלאית – בפאתי יישובים חקלאיים נשרפות ערמות של פסולת חקלאית.
- שרפות של גזם – שרפות שחלקן נעשות בהיתר, כאמור בהמשך, אולם נראה כי רבות מהן נעשות ללא היתר, ונשמעות טענות על הוספת פסולת חקלאית אחרת על הגזם הנשרף.
- שרפות של כבלי מתכת – שרפות שנועדו לחשוף את המתכת כדי למוכרה ללא ציפוי הפלסטיק.

¹ עמותת "אזרחים למען הסביבה בגליל", "שרפות פסולת באתרי פסולת פירטיים בגליל המערבי", 5 במאי 2010. התקבל בדוא"ל מאת עו"ד ג'מילה הרדל-ואכים, מנהלת העמותה, 13 ביולי 2010; פרופ' סטיב גרנט, הקואליציה לבריאות הציבור ויו"ר הוועד המנהל של עמותת "הסביבה" – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה, מכתב, 21 בספטמבר 2010.

שרפות מכוונות² של פסולת מצביעות על שתי בעיות: הראשונה היא קיומו של מצבור פסולת שאינו מפונה להטמנה או להשבה; השנייה היא היעדר התמודדות אפקטיבית של הרשויות עם הצתות של פסולת – שנעשות בקלות יחסית.

ממסמך זה עולות, בין השאר, נקודות אלו:

- מנתונים של שירותי כיבוי והצלה – שאינם מלאים, אולם מציגים סדר גודל של הבעיה – עולה כי שיעור ניכר (בין 30% ל-66%) מהשרפות במקומות פתוחים הן שרפות של פסולת.
- נזקי שרפות הפסולת ליערות ולחורש הטבעי שבטיפול קק"ל כבדים – כ-11% משטחי קק"ל שעלו באש בשנת 2008 נשרפו בשל שרפות של פסולת (לא חקלאית); 16% משטחי קק"ל שעלו באש בשנת 2009 נשרפו עקב שרפות של פסולת (לא חקלאית).
- בעניין שרפות של פסולת חקלאית – 14.5% משטחי קק"ל שעלו באש בשנת 2008 נשרפו בשל שרפות של פסולת חקלאית (כולל גזם); 3% משטחי קק"ל שעלו באש בשנת 2009 נשרפו עקב שרפות של פסולת חקלאית (כולל גזם).
- מאז תחילת 2007 נתן משרד החקלאות 4,150 היתרים לשרפות גזם. שרפות גזם אלו נעשות בהיתר מסיבות פיטו-סניטריות,³ אולם נראה כי שרפות גזם רבות נעשות ללא היתר, ונשמעות טענות על הוספת פסולת חקלאית אחרת על הגזם.

² יש גם בעירות ספונטניות של פסולת כתוצאה מריאקציות כימיות של חומרים בפסולת מסוימת.

³ פיטו-סניטריות – כשהגזם נגוע במחלה או מזיק; במקרה כזה מטרת שריפת הגזם היא מניעת הפצת מחלות או מזיקים. גם כשמדובר בגזם (גזם עבה שאי-אפשר לקצו במרסקות הרגילות) ניתן אישור לשריפתו.

1. נתוני שירותי כבאות והצלה

לשירותי כבאות והצלה יש נתונים על מיקום השרפות שכובו, אולם בפרטים שנרשמים על השרפות אינן קטגוריה מיוחדת של שרפה פירטית של פסולת. שרפות כאלו עשויות להיות מסווגות בקטגוריה "מתקני אשפה ומזבלה" או בקטגוריה "קוצים, מזבלה ובור".

להלן נתונים על סה"כ השרפות, סה"כ השרפות שאירעו במקומות פתוחים, שרפות בשתי הקטגוריות שיתכן שהיו שרפות פירטיות של פסולת ושיעורן מכלל השרפות במקומות פתוחים. יצוין כי הנתונים אינם כוללים את נתוני שירותי כבאות והצלה ברחובות, בתל-אביב, באשקלון וביהודה ושומרון.

מחוז	סה"כ שרפות בשנת 2009	סה"כ שרפות במקומות פתוחים	שרפות "קוצים, מזבלה ובור"	שרפות "מתקני אשפה ומזבלה"	שיעור שרפות "מתקני אשפה ומזבלה" מכלל השרפות במקומות פתוחים	שיעור השרפות בשתי הקטגוריות מכלל השרפות במקומות פתוחים	שרפות גזם	שרפות בשדות מעובדים	שרפות בשדות מרעה	שיעור השרפות בשלוש הקטגוריות מכלל השרפות במקומות פתוחים
דרום	3,554	3,101	285	1,718	55%	65%	56	3	0	1.9%
חיפה	4,458	3,991	1,412	889	22%	58%	30	11	2	1.1%
ירושלים	5,344	4,855	2,163	1,836	38%	82%	30	8	15	1.1%
מרכז	6,167	5,229	1,928	1,453	28%	65%	35	23	9	1.3%
צפון	6,716	6,254	3,067	1,357	22%	71%	47	13	53	1.8%
תל-אביב	2,829	2,003	247	475	24%	36%	3	1	1	0.2%
סה"כ	29,068	25,433	9,102	7,728	30%	66%	201	59	80	1.3%

כאמור, בקטגוריות של שירותי כבאות והצלה מצוינים לא מעט סוגי שרפות ואי-אפשר לבדד את הנתונים על השרפות הפירטיות של הפסולת, מה גם שלא כל התחנות מדווחות על נתונים. באופן כללי, נראה כי שיעור ניכר (30%–66%) מהשרפות במקומות פתוחים מקורן בפסולת. לגבי שרפות הקשורות לחקלאות (גזם, שדות מעובדים ושדות מרעה), לפי נתוני כבאות והצלה נראה כי שיעורן נמוך יחסית (1.3%).⁴

⁴ קטגוריות אחרות, שלא הובאו בטבלה לעיל: "כלי רכב", "יערות וחורשות", "פרדסים". לפירוט ולהוספה על הטבלה לעיל, ראו נספח מס' 2.

2. נתוני קק"ל

הקרן הקיימת לישראל (קק"ל) מופקדת על הטיפול במאות אלפי דונמים של יער וחורש טבעי ועל טיפוחם. שרפה הפורצת בשטח שבטיפול קק"ל או שרפה שכבאי קק"ל יוצאים לכבותה, נרשמת. להלן נתוני קק"ל על שרפות שהגורם לפריצתן היה פסולת:⁵

שרפות בשטחי קק"ל שהגורם לפריצתן היה פסולת (לא חקלאית)

<u>השטח שנשרף (בדונם)</u>			<u>מספר שרפות</u>			
<u>שיעור</u>	<u>מפסולת</u>	<u>סה"כ</u>	<u>שיעור</u>	<u>מפסולת</u>	<u>סה"כ</u>	<u>שנה</u>
10.9%	1,529	14,072	11.4%	107	935	2008
16.0%	1,659	10,373	9.2%	78	852	2009
4.3%	812	18,973	4.4%	44	992	עד 14 בנובמבר 2010

שרפות בשטחי קק"ל שהגורם לפריצתן היה פסולת חקלאית (כולל גזם)

<u>השטח שנשרף (בדונם)</u>			<u>מספר שרפות</u>			
<u>שיעור</u>	<u>מפסולת חקלאית</u>	<u>סה"כ</u>	<u>שיעור</u>	<u>מפסולת חקלאית</u>	<u>סה"כ</u>	<u>שנה</u>
14.5%	2,035	14,072	5.0%	47	935	2008
3.0%	316	10,373	3.2%	27	852	2009
2.5%	480	18,973	3.7%	37	992	עד 14 בנובמבר 2010

יודגש כי הנתונים הם נתוני קק"ל בלבד. עוד יצוין כי מבחינת קק"ל מספר השרפות פחות רלוונטי מגודל השטח שעלה באש. שרפות רבות אפשר שכובו ביעילות, אך די בשרפה אחת שתגרום לשרפת שטחים נרחבים.⁶

לרשות הטבע והגנים אין נתונים על היקף השרפות בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים שמקורן בפסולת.

⁵ אולג גיציס, רכז מערכות מחשוב במנהלת פיתוח הקרקע, ורמי זריצקי, ממונה על הגנת היערות מאש ברגיעה ובחירום, קק"ל, מכתבים, 19 בספטמבר 2010

⁶ רמי זריצקי, ממונה על הגנת היערות מאש ברגיעה ובחירום, קק"ל, מכתבים, ספטמבר ונובמבר 2010. יצוין כי לעתים קק"ל שורפת גזם; בעניין זה ראו בהמשך.

3. דיון בנושא שרפת פסולת

שרפות מכוונות של פסולת מצביעות על כמה בעיות: הראשונה היא קיומו של מצבור פסולת שלא מפונה להטמנה או להשבה. השנייה היא היעדר התמודדות אפקטיבית של הרשויות עם הצתות של פסולת – שהן פעולה קלה יחסית ובעלת השלכות סביבתיות שליליות.

במשרד להגנת הסביבה אין גורם שמרכז נתונים על שרפות פסולת. אם אין במשרד להגנת הסביבה נתונים כאלה על פסולת שאינה מטופלת כראוי, לא ברור כיצד הוא יכול לדעת אם מדיניותו בתחום הטיפול בפסולת נוחלת הצלחה או אכן יש בעיה בנושא זה, למשל מחסור באתרי קצה לטיפול בפסולת. נוסף על כך, ייתכן ששריפות פסולת הפכו למפגע סביבתי שכיח ביותר, הפוגע בבריאותם וברוחותם של רבים מתושבי המדינה.

אין בדברים האמורים לעיל משום הסרת החובה מהרשויות המקומיות לטפל בפסולת ולבצע אכיפה ראויה בנושא בתחום שיפוטן. ייתכן ששרפות פסולת תדירות ברשויות מקומיות מסוימות מצביעה על הצורך בהקמת איגודי ערים לטיפול בפסולת בהן. נוסף על כך, אם תופעת שרפות הפסולת נפוצה ברשויות מקומיות חלשות, הרי שהעלאת היטל ההטמנה – כפי שהציע לאחרונה המשרד להגנת הסביבה – תחמיר את הבעיה.⁷ מכל מקום, ראוי שגורם ממשלתי ירכז נתונים בנושא ויחקור את התופעה. אם יימצא שתופעת שרפות הפסולת רווחת, יש בכך כדי ללמד על בעיה בתחום הטיפול בפסולת. נוסף על כך, חשיבות הנתונים למשרד להגנת הסביבה קשורה לתחומים נוספים בעבודתו, למשל איכות האוויר.

אזרחים שהתלוננו בפנינו על אירועים של שרפות פסולת מסרו לנו חליפות מכתבים עם רשויות המדינה, כתבות בעיתונות, צילומים של השרפות ותיאורים מדויקים של אתרי השרפות, כולל נקודות ציון במפות. כלומר, תופעת שרפות הפסולת רווחת, ידועה למשרדי הממשלה, מפריעה לתושבים כבר שנים רבות, ועדיין אינה מגיעה לסיימה. ייתכן כי אמצעי האכיפה אינם מתאימים לחומרת הבעיה.

מטה המאבק למען הזכות לנשום אוויר נקי העביר לנו פניות שלו לגופי המדינה. מהמידע עולה כי התושבים פנו בנושא זה לגופים אלו: ראשי רשויות מקומיות, המשרד להגנת הסביבה, איגודי ערים לאיכות סביבה, שירותי כבאות והצלה, משטרת ישראל והיועץ המשפטי לממשלה. נוסף על אלו, נעזרים התושבים בעמותת "אדם, טבע ודין".

בהמשך המסמך מובאות דוגמאות לתלונות תושבים שהתקבלו במרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא שרפות פסולת.

4. פסולת חקלאית

פסולת חקלאית היא פסולת ניילונים של חממות, צינורות השקיה, אריזות של חומרי הדברה, גזם וכיוצא בזה. לעתים מעורבבים בערימות הפסולת החקלאית גם צמיגים ופסולת אחרת.⁸

במשרד להגנת הסביבה אין נתונים על שרפות הפסולת החקלאית. לדברי ד"ר שלמה קפואה, מנהל אגף אגרואקולוגיה במשרד להגנת הסביבה, כיום רווח המחזה של ערימות פסולת חקלאית בפאתי יישובים.

⁷ יודגש כי נושא המסמך הוא נתונים על שרפות פסולת ולא בחינת האכיפה בנושא.

⁸ כאמור בהמשך, מאז שנת 1996 מכינה המדינה תוכניות אב לטיפול בפסולת חקלאית, והן מיושמות במידה זו או אחרת - 20 מועצות אזוריות. לפי תוכניות האב, המועצה האזורית תפעיל מערך לטיפול בפסולת החקלאית, כמו מערך הטיפול בפסולת הביתית. ההנחה היא שטיפול מסודר בפסולת החקלאית יצמצם במידה רבה את מספרן של שרפות הפסולת החקלאית והגזם.

מלבד פגיעה אסתטית וריח רע, לעתים ערימות פסולת אלו עולות באש, גם מבעירות פנימיות. לדברי ד"ר קפואה, במקומות שאין בהם תוכנית אב המיושמת כראוי לטיפול בפסולת חקלאית, חקלאים שורפים את ערימות הפסולת או משאירים אותה בשטח (ואז נוצר חשש למחלות וחלה עליה בשימוש בחומרי הדברה).⁹

כאמור בהמשך, קיבלנו תלונות על שרפות של פסולת חקלאית בפאתי יישובים חקלאיים. ייתכן שיש מחסור בפתרונות קצה לטיפול בפסולת חקלאית וששיטת הטיפול אינה פועלת כראוי.

4.1 גזם¹⁰

כדי שצמח יתפתח יש לגזום אותו. פסולת הגזם תופסת נפח ויש לטפל בה, שכן לעתים הגזם נגוע במחלות, במזיקים, בפטריות וכיוצא בזה.¹¹ אפשר לקצץ גזם באמצעות מרסקות גזם, וכך לצמצם את הנזק הסביבתי שלו. גזם מקוצץ אפשר להטמין, או להשתמש בו כחיפוי לקרקע¹² או כמרכיב מרכזי בתהליך קומפוסטציה. אף-על-פי-כן, לדברי ד"ר שלמה קפואה, ראש אגף אגרואקולוגיה במשרד להגנת הסביבה, הפרקטיקה הנפוצה לטיפול בפסולת הגזם היא שרפתו.

ככלל, אסור לשרוף גזם אלא אם כן ניתן לחקלאי היתר לכך בכתב מיחידת פיצו"ח¹³ במשרד החקלאות. ההיתר לשרוף גזם ניתן לשלושה ימים, ורק אם מתקיימים תנאים מסוימים כגון מרחק מיישובים ותנאים מטאורולוגיים מתאימים.¹⁴ מאז 1 בינואר 2009 חקלאים מקו ניצן (בין אשדוד לאשקלון) וצפונה המבקשים לשרוף גזם, נדרשים לקבל אישור של מדריך להגנת הצומח במשרד החקלאות, שלפיו יש צורך לשרוף את הגזם מסיבות פיטו-סניטריות – כלומר כדי למנוע התפרצות של מחלה או מזיקים שהגזם נגוע בהם.¹⁵ גם גדם (גזם עבה שאי-אפשר לקצצו במרסקות הגזם הרגילות) מותר לשרוף, גם אם אינו נגוע.

מ-1 בינואר 2007 ועד 1 באוגוסט 2010 הנפיקה יחידת פיצו"ח לחקלאים 4,150 היתרים לשרפת גזם. 586 מההיתרים ניתנו בשנת 2010 (עד 1 באוגוסט). לדברי מר רואי קליגר, מנהל יחידת פיצו"ח במשרד החקלאות, רובם המוחלט של ההיתרים ניתנו לחקלאים למטרת שרפת גזם חקלאי בלבד (להבדיל מגזם נוי). יצוין כי אחדים מהיתרי השרפה האמורים לעיל ניתנו לקק"ל, אשר גם היא שורפת גזם בחורף.

⁹ ד"ר שלמה קפואה, ראש אגף אגרואקולוגיה במשרד להגנת הסביבה, פגישה, 31 באוקטובר 2010.

¹⁰ ד"ר שלמה קפואה, ראש אגף אגרואקולוגיה במשרד להגנת הסביבה, פגישה, 31 באוקטובר 2010; וכן רואי קליגר, מנהל יחידת פיצו"ח במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, מכתב ושחת טלפון, נובמבר 2010.

¹¹ השארת גזם בשטח פתוח יכולה להביא להתפתחות מחלות ולזיהום השטח. זיהום גורר הדברה נוספת של החקלאי ומכאן קצרה הדרך לזיהום חיות בר.

¹² חיפוי מביא לחיסכון במים ובחומרי הדברה.

¹³ פיצו"ח = פיקוח צומח וחי.

¹⁴ הגבלות נוספות בהיתר: מקום השרפה חייב להיות במרחק של לפחות 1,000 מ' מבתי מגורים, ובאזור המרכז – במרחק של לפחות 200 מ' מבתי מגורים; מקום השרפה לא יהיה במדרון; השרפה תיעשה מהשעה 22:00 בלילה; חובה לנקוט את כל האמצעים למניעת התפשטות האש לשטחים סמוכים ולמנוע פגעי עשן; אין ליצור שרפה מתחת לקווי חשמל במרחק של פחות מ-50 מ'; אין ליצור שרפה בקרבת כביש שנעים בו כלי-רכב במרחק של פחות מ-200 מ'; אין ליצור שרפה בקרבת תחנת דלק במרחק של פחות מ-500 מ'; אין לשרוף בקרבת יער/חורש/חורשה במרחק של פחות מ-50 מ'; אין לשרוף חומרים אחרים כגון פסולת ביתית, פסולת חומרי הדברה, פסולת חומרי בניין, פלסטיק.

¹⁵ המדינה מתנגדת לשריפה של גזם שאינה חיונית. אם יש, למשל, ערמה של גזם שאינו נגוע, לא אמור להינתן לחקלאי היתר שריפה. ניתנים גם אישורים גורפים לשריפה, למשל זמורות גפן הנגזמות בחודשים ינואר ופברואר מכילות מזיקים, ולגביהן יש אישור גורף של מדריכים להגנת הצומח.

- מ-1 בינואר 2007 ועד 1 באוגוסט 2010 התקבלו ביחידת פיצו"ח 68 תלונות הקשורות לשרפות גזם. במספר התלונות חלה עלייה לאחרונה: 41 מהן התקבלו בשנת 2010 (עד 1 באוגוסט). רוב התלונות הן על שרפת גזם ללא היתר. חלק מהתלונות הן על אי-עמידה בתנאי ההיתר, למשל בנושא שמירת מרחק מבתי מגורים.
- אם חקלאי קיבל היתר לשרוף גזם אך לא פעל לפי תנאי ההיתר, תתנה יחידת פיצו"ח את מתן ההיתר הבא בקיום ביקורת שלה. מ-1 בינואר 2007 ועד 1 באוגוסט 2010 נערכו כ-200 ביקורות של יחידת פיצו"ח כתנאי לקבלת היתר לשרפת גזם.
- יצוין כי אם התלונה היא על שרפת גזם בלבד, מטפלת בה יחידת פיצו"ח. אם מדובר בשרפה של פסולת חקלאית אחרת, התלונה מועברת מיחידת פיצו"ח אל המשטרה הירוקה.
- מ-1 בינואר 2007 ועד 1 באוגוסט 2010 הוחלט על הגשת 41 כתבי-אישום¹⁶ בנושא שרפת גזם. בשלוש דוגמאות של הכרעות-דין בתיקים כאלה, שקיבלנו לידנו, בתי-המשפט גזרו קנסות בסכומים של 1,500–3,000 ש"ח וקנס על-תנאי, למשך שנתיים, של 6,000–8,000 ש"ח.

בשנים האחרונות ננקטו שלוש פעולות עיקריות כדי לצמצם את שרפות הגזם:

- נקבעה דרישה לאישור מדריך להגנת הצומח – לדברי מר רואי קליגר, מנהל יחידת פיצו"ח, ככלל, היתר לשרפת גזם לא ניתן ללא אישור של מדריך להגנת הצומח, למעט מקרים ספיציפיים כאמור.
- הורחב השימוש במרסקות גזם – מאז שנת 2007 סיעו המשרד להגנת הסביבה ומשרד החקלאות לחקלאים, בהלוואות ובמענקים לפי קריטריונים מסוימים, לרכוש מרסקות גזם; כמה מאות מרסקות גזם נרכשו.
- הוגבר שיתוף פעולה בין המשרד להגנת הסביבה לבין משרד החקלאות בנושא האכיפה.

אכיפה

לדברי ד"ר שלמה קפואה, כוח-האדם של משרד החקלאות שמוקצה לאכיפה אינו מספיק. לדבריו, אין די כוח-אדם לבדוק אם בשרפת גזם בהיתר אכן עולה באש גזם בלבד ולא נשרפת פסולת חקלאית אחרת, כגון ניילונים, אריזות וצינורות פלסטיק. נוסף על כך, יש פער בין הסיכומים שסיכמו המשרדים לבין המציאות בשטח. נראה כי "על הנייר" יש תיאום טוב בין המשרד להגנת הסביבה ומשרד החקלאות: יש נהלים ברורים, איגום משאבים ודיונים עתיים בנושא שרפות הגזם. אף-על-פי-כן, יש תלונות רבות על שרפות באזורים חקלאיים. לדברי מר קליגר אכן יש בעיה בנושא שרפות הגזם, אולם הבעיה אינה נעוצה במחסור בכוח-האדם המוקצה לאכיפה.

בעבר סירב משרד החקלאות להאציל למשרד להגנת הסביבה סמכויות אכיפה בתחום שרפת הגזם. לאחרונה חל שינוי בגישה ונערכו דיונים בין שני המשרדים לשינוי חקיקה מתאים. ההנחה היא שהאצלת סמכויות למשרד להגנת הסביבה תאפשר אכיפה יעילה יותר.

¹⁶ כתבי-האישום הוגשו או שהחומר הועבר למחלקה המשפטית לשם הגשת כתבי-אישום.

טענות נוספות

לידנו הגיעו טענות בעניין היתרי שרפת הגזם שמנפיקה יחידת פיצו"ח. לדברי היחידה הסביבתית רמת-נגב, משרד החקלאות נותן לעתים היתרי שרפה לגזם-נוי בקיבוצים ובמושבים שיש להם אופי חקלאי, אולם היתרי שרפת הגזם אמורים להינתן עבור גזם חקלאי בלבד.¹⁷

לדברי היחידה לאיכות הסביבה אצבע הגליל, בעמק החולה יש עשרות אלפי דונמים של מטעים שנדרש בהם גיזום שנתי. כמו כן, בכל שנה נעקרים אלפי דונמים לשם חידוש המטעים. שנים רבות שרפו החקלאים את הגזם, שכן זו היתה האפשרות הזולה והנוחה ביותר. **למרות ירידה במספר השרפות בעת האחרונה, שרפות פסולת הגזם ממשיכות.** חמור מזה, לעתים החקלאים מוסיפים על הגזם סוג אחר של פסולת, למשל צינורות פלסטיק שהוחלפו, מכלים ריקים של חומרי הדברה, שקיות פלסטיק ופסולת חקלאית אחרת. בתקופת הגשמים החקלאים מדליקים לעתים את הגזם בעזרת צמיגים וסולר. יצוין כי התנאים האקלימיים של עמק החולה מיוחדים, ולשרפות באזור זה יש השלכות חמורות יותר.¹⁸

5. מידע נוסף

שרפות הפסולת פוגעות באיכות חייהם של אזרחים רבים; לפיכך ארגונים לא ממשלתיים ואזרחים פרטיים אספו נתונים בנושא. להלן דוגמאות של שרפות פסולת, שהתקבלו מעמותות ומתושבים. יצוין כי הנתונים להלן עשויים לחפוף נתונים שהובאו לעיל מטעם גורמים רשמיים.

5.1. אזור הצפון

לפי עמותת "אזרחים למען הסביבה בגליל", במחוז הצפון יש עשרות אתרים לא מורשים לסילוק פסולת; אתרים אלו נמצאים ברובם בשולי יישובים, בשטחים פתוחים ובמחצבות נטושות. לפי העמותה, באתרים לא מורשים לסילוק פסולת יש על-פי רוב ערבוביה של פסולת: פסולת ביתית, פסולת בניין, פסולת חקלאית, פגרי בעלי-חיים, צמיגים משומשים ולעתים פסולת מסוכנת כגון אסבסט וחומרים כימיים. הפסולת באתרים אלה נוטה להישרף בתדירות גבוהה, בעיקר בימי הקיץ.

לפי הקואליציה לבריאות הציבור, תופעת שרפת הפסולת ידועה ונמשכת שנים רבות. הפסולת נשרפת בשדות פתוחים, במזבלות ובתחנות מעבר. לדברי פרופ' סטיב גרנט מהעמותה, הפסולת העולה באש היא בעיקר פסולת ביתית וייתכן שנשרפת גם פסולת תעשייתית.

להלן האתרים הלא מורשים במחוז צפון שיש בהם שרפות פירטיות בתדירות גבוהה, כפי שנמסר מעמותת "אזרחים למען הסביבה בגליל":

תדירות השרפות	מרחק מבתי מגורים	סוג הדרך המובילה לאתר	מיקום האתר	היישוב הקרוב	
3-4 פעמים בשבוע.	כמה עשרות מטרים מבתי מגורים.	כביש סלול בתוך שכונת מגורים.	בפינה הצפונית-מזרחית של נחף יש אתר פסולת גדול. הפסולת נערמת לאורך מאות מטרים משני צדי הכביש.	נחף	1

¹⁷ הילה אקרמן, מנהלת היחידה הסביבתית רמת-נגב, מכתב, 26 באוקטובר 2010.

¹⁸ אינוורסיה היא תופעה של היפוך שכבות אוויר באטמוספירה, המותירה את העשן קרוב לקרקע. ראו צילום בנספח מס' 3. משה שליט, מנהל היחידה לאיכות הסביבה אצבע הגליל, מכתב, 26 באוקטובר 2010.

תדירות השרפות	מרחק מבתי מגורים	סוג הדרך המובילה לאתר	מיקום האתר	היישוב הקרוב	
כ-5 פעמים בשבוע.	כ-120 מטר מהשכונה הדרומית-מערבית של נחף.	דרך עפר משובשת, החוצה מטעי זיתים ומובילה לשכונת המגורים הדרומית- מערבית.	סמוך לכביש הראשי עכו-צפת – כ-120 מטר מערבית לכניסה הראשית של נחף.	נחף	2
מעטים מתושבי הכפר נכנסים מכניסה זו, והיא משמשת בעיקר לגישה למטעים. פסולת רבה מושלכת בצדי הכביש. ככל שממשיכים מצומת זה לכיוון הכפר, מבחינים בפסולת מושלכת רבה יותר.			בכניסה המערבית לכפר, בשני צדי הכביש.	נחף	3
שרפות מדי יום ביומו.	כ-5 מטרים בלבד ממסעדה. הפסולת נערמת סמוך לקיר.	כביש סלול המוביל לקרקע חקלאית.	בכניסה המזרחית של מגיד-אל- כרום, בפנייה הראשונה ימינה.	מגיד-אל- כרום	4
3-4 פעמים בשבוע.	כ-25 מטר מבתי מגורים.	כביש סלול.	בשכונה הדרומית, כ-100 מטר מזרחית לתחנת הדלק "פז".	מגיד-אל- כרום	5
כמעט כל יום.	כ-130 מטר מהשכונה המערבית של מגיד-אל- כרום.	דרך עפר משובשת.	כ-150 מטרים מצפון לכביש עכו-צפת, בפינה המערבית של היישוב, במטע זיתים למרגלות ההר.	מגיד-אל- כרום	6
כמעט כל יום.	צמוד למשתלה; כ-15 מטר מבתי מגורים.	כביש סלול.	בכניסה הראשית לדיר-אל-אסד ובענה, מימין לכביש, צמוד לקניון "דבאח".	דיר-אל- אסד	7
תדירות גבוהה.	כ-200 מטר מבתי השכונה הצפונית של דיר-אל-אסד.	דרך עפר משובשת.	בתוך מטעי זיתים הסמוכים לכביש הראשי מכרמיאל. הפסולת משני צדי דרך העפר.	דיר-אל- אסד	8
עד 3 פעמים בשבוע.	סמוך לאזור המוגדר אזור של תעשייה ומלאכה וקרקע חקלאית.	דרך עפר.	בכניסה הראשית למכר, סמוך לכביש הראשי, לצד הגדר המזרחית של מגרש כדורגל, שנמצא כ-400 מטר מהכביש הראשי.	מכר	9
כמעט כל יום.	כ-40 מטר מבתי השכונה הדרומית- מזרחית של מכר.	דרך עפר לא משובשת.	בכניסה הדרומית למכר, מול מגרש הכדורגל. כ-400 מטר מהכביש הראשי. חלק גדול מהאתר נמצא בתוך חורש של קק"ל.	מכר	10
כמעט כל יום.	כ-15 מטר מבתי מגורים.	כביש סלול.	סמוך לכביש המחבר את מכר וגידדה. הפסולת נערמת בשולי הכביש.	גידדה	11
כ-3 פעמים בשבוע.	כ-90 מטר מבתי השכונה הצפונית- מזרחית של מכר.	דרך עפר.	צפונית למכר, בתוך שטח חקלאי.	מכר	12

תדירות השרפות	מרחק מבתי מגורים	סוג הדרך המובילה לאתר	מיקום האתר	היישוב הקרוב	
כ-4 פעמים בשבוע.	כ-6 מטרים מבתי מגורים.	דרך עפר.	בפינה הצפונית-מזרחית של היישוב; סמוך לכביש הראשי המוביל לכפר-יאסיף.	ג'דידה	13
כמעט כל יום.	כ-50 מטר מבתי המגורים של השכונה הדרומית-מערבית.	כביש סלול, שחלקו מוגדר טיילת.	כ-50 מטר מהכניסה הראשית, בצד המערבי של הכביש העובר בתוך אזור התעשייה.	ג'וליס	14
תדירות גבוהה.	כ-60 מטר מבתי המגורים של השכונה הדרומית-מערבית של ג'וליס.	כביש סלול.	על גבעה הסמוכה לכביש הנמצא כ-150 מטר מאתר לא מורשה אחר.	ג'וליס	15
כ-5 פעמים בשבוע.	כ-130 מטר מזרחית לשכונת החיילים המשוחררים.	כביש סלול ברובו. יש קטע של דרך עפר.	האתר נמצא מזרחית ליישוב; קרוב לשכונת החיילים המשוחררים.	אבו-סנאן	16

להלן נתונים על שרפות פסולת שריכוז מר צור אבלס, רכז איכות הסביבה במועצה האזורית משגב:

תדירות השרפות	סוגי הפסולת	תיאור המפגע	האתר	
כפעמיים בשבוע	צמיגים, כבלי חשמל, פסולת מעורבת	שרפת פסולת לשם הפקת מתכת	שטחים חקלאיים מדרום לתמרה וממערב למצפה-אביב	1
כפעמיים בשבוע	פסדים, ¹⁹ קרטונים, גזם, פסולת בניין	השלכת פסולת מכל הסוגים ושרפתה	בקעת-סחינין	2
כפעמיים בחודש	קרטונים, פסולת מעורבת, גזם	השלכת פסולת ושריפתה	שטחים חקלאיים מצפון לסחינין	3
אחת לחודש	גזם, קרטונים, פסולת בניין, פסולת מעורבת	משטח לאיסוף גזם ופסולת גושית בצמוד לתחנת המעבר לפסולת ביתית	תחנת מעבר עראבה	4
כפעם בשבוע	פסולת גושית, פסדים, קרטונים, פסולת מעורבת	אתר פסולת פירטי מדרום לצומת ראמה	ראמה	5
כפעמיים בשבוע ולפעמים יותר	פסדים, קרטונים, גזם, פסולת בניין	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה ברמפה.	מג'ד-אל-כרום	6

¹⁹ פסדים הם שאריות בעלי-חיים לאחר שחיטה שלא נוצלו לתצרוכת מזון לאדם. פגרים הם בעלי-חיים שמתו בלי שחיטה.

תדירות השרפות	סוגי הפסולת	תיאור המפגע	האתר	
כפעם בשבוע	פסדים, פסולת מעורבת, קרטונים	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה במחצבה	מג'ד-אל-כרום	7
כפעמיים בשבוע	קרטונים, פסולת מעורבת, גזם	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה	מג'ד-אל-כרום – כללי	8
כפעם בחודש	פסדים, פסולת בניין, פסולת מעורבת	השלכת פסדים ופסולת נוספת	כביש כישור-תובל	9
כפעמיים בשבוע	קרטונים, פסולת מעורבת, גזם	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה ברמפות	אזור תעשייה ג'וליס	10
כפעם בשבוע	פסולת בניין, קרטונים, פסולת מעורבת	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה	גידידה	11
כפעמיים בשבוע	פסדים, קרטונים, גזם, פסולת מעורבת	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה ברמפה	שעב	12
כפעמיים בחודש	פסולת בניין, פסדים, קרטונים ועוד	השלכת פסולת מכל הסוגים ושריפתה בנחל חילוון	שעב	13

הקואליציה לבריאות הציבור מסרה לנו דוגמאות על כמה אזורים שיש בהם שרפות פסולת:

- **בקעת בית-הכרם** – באזור מג'ד-אל-כרום, בענה ודיר-אל-אסד יש שרפות של פסולת כבר יותר מ-10 שנים, בבורות בשטח ובתחנות מעבר. לפי הקואליציה לבריאות הציבור, מקור הבעיה הוא מצבן הקשה של הרשויות המקומיות הללו.
 - **עראבה** – יש בעיה דומה של שריפת פסולת מעת לעת. הבעיה נמשכת יותר משנה.
 - **אעבלין** – יש שריפת פסולת מעת לעת בשדות סביב היישוב, באזור של דיר חזירים ובאתר סילוק פסולת לשעבר (אתר "אבליים").
 - **דרומית לעכו** – מול קיבוץ עין-המפרץ ובקרבת חוף הים יש שרפות של כבלי חשמל. מטרתן היא להוריד את ציפוי ה-PVC²⁰ שעל כבלי החשמל, לחשוף את הנחושת ולמכור אותה. לדברי פרופ' גרנט מהקואליציה לבריאות הציבור, התופעה ידועה למשטרת ישראל ולמשטרה הירוקה.
- תושבים באזור הצפון דיווחו לנו על מפגעים רבים של שרפות פסולת באזור, למשל:
- היישוב מעלה-צבייה סובל מאתר פסולת לא מורשה בנחל חילוון, אשר עולה באש מעת לעת.²¹

²⁰ פוליוויניל כלוריד; סוג של פלסטיק.

- היישוב טל-אל סובל משרפות פסולת שנעשות באתרים המצוינים בטבלה לעיל או באתרים אחרים באזור. הפסולת הנשרפת היא בעיקר פסולת ביתית, פסולת בניין וצמיגים. השרפות מתרחשות כמעט מדי יום ביומו.²²
- היישוב חרשים סובל משרפות של פסולת באזור.²³

5.2. מחוז חיפה

מאיגוד ערים לשמירת איכות הסביבה (שרון-כרמל) נמסר לנו על שרפות של פסולת מכל הסוגים באזור באקה-אל-ע'רביה-ג'ת. נוסף על כך, יש שרפות פסולת רבות בשטח C הסמוך.²⁴ עמותת "אדם, טבע ודין" ציינה בפנינו כי גם תושבים בכרכור מתלוננים על שרפות פסולת באזור.²⁵

5.3. מחוז מרכז

ריבוי מטרדי העשן והריח שמקורם בשרפות פסולת במחוז מרכז הביאו תושבים באזור ראש-העין והשרון²⁶ להקים מטה מאבק למען הזכות לנשום אוויר נקי.

- גב' יהל בן-נר, חברת מטה המאבק, העבירה לידנו תכתובת של עיריית ראש-העין עם הרשויות המקומיות הסמוכות לה, עם המשרד להגנת הסביבה, עם "איגוד ערים לאיכות סביבה – המשולש הדרומי" ועם היועץ המשפטי לממשלה. מחליפת מכתבים זו עולה כי **תושבי ראש-העין סובלים ממטרדי עשן וריח כמעט מדי יום ביומו. מקורם בשרפות פסולת באזורי התעשייה והמסחר של כפר-קאסם ובפאתי הכפר.**²⁷
- ממכתבים ששלחה המחלקה המשפטית בעמותת "אדם, טבע ודין" אפשר ללמוד כי תושבי השרון סובלים משרפות פסולת שמקורן ביישובים טייבה, טירה וג'לג'וליה.²⁸
- תושבי קדימה-צורן סובלים משרפות של פסולת באתרים אלו:²⁹
 - **אתר פסולת לא מורשה ביער קדימה** – פסולת מועברת ליער באופן לא חוקי ומוצתת בו, בעיקר בחלק הצפוני-מזרחי של היער. שרפה זו נמשכה, מעת לעת, מסוף אוגוסט ועד סוף ספטמבר.
 - **אתרים לא מורשים בשטחי מושב פורת** – נשרפת פסולת חקלאית (ניילונים, צינורות השקיה, מכלי חומרי הדברה, לוחות אסבסט, קלקרים של שתילים וגזם) ופסולת ביתית.
- **תושבים מהיישובים נירית ומתן התלוננו על מטרדי שרפות פסולת שהתרחשו בכל ערב.** לדברי גב' אסנת גרבי מהיישוב נירית, הפסולת העולה באש היא פסולת ביתית, פסולת בניין, פסולת מסחרית, צמיגים, פלסטיק, ניילונים וחומרים שאפשר להפריד מהם את המתכת. המקורות לשרפות הם:

²¹ אורית קצין, מכתב, 25 באוקטובר 2010.

²² לילך רשף, תושבת טל-אל, מכתבים, אוקטובר 2010.

²³ אוגו לוצטי, תושב חרשים, מכתב, אוקטובר 2010.

²⁴ לינס אוזן, מנהלת אגף אוויר, איגוד ערים לשמירת איכות הסביבה (שרון-כרמל), מכתב, 31 באוקטובר 2010.

²⁵ דפנה שלו, עמותת "אדם, טבע ודין", מכתב, 27 באוקטובר 2010.

²⁶ ראש-העין, מתן, נירית, ירחיב, חורשים, אייל, כוכב-יאיר וצורן.

²⁷ אירית נתן, מנכ"לית עיריית ראש-העין, מכתב ליועץ המשפטי לממשלה, 2 במרס 2010.

²⁸ עו"ד שלי לב, מייצגת את עמותת "אדם, טבע ודין", מכתבים, 15 באוגוסט 2010.

²⁹ אילן קירשנבאום, מטה המאבק ביישוב צורן-קדימה, מכתב 10 באוקטובר 2010.

□ בתוך "הקו הירוק" – מכפרים ערביים: ג'לג'וליה, כפר-ברא, טייבה וטירה.

ממושבים יהודיים: נווה-ימין ושטחים חקלאיים בדרום השרון.

□ מעבר ל"קו הירוק" – יישובים ערביים קרובים, למשל כפר-חבלה, כפר-ראס-עטיה, כפר ת'ולת' וקלקיליה.

• תושבי המועצה האזורית חבל מודיעין סובלים ממפגעי שרפות פסולת כמעט כל לילה, במושב אחיסמך. לדברי היחידה הסביבתית שהם – חבל מודיעין, השרפות המטרידות ביותר הן שרפות של מתכות. לדבריה, תחנות מעבר פירטיות וסוחרי ברזל מציתים שרפות כדי לזקק מתכת לפני שיווקה. כמו כן, יש שרפות של פסולת אחרת באזור ושרפות גזם.³⁰

• תושבי עמק-חפר – סובלים משרפות פסולת גזם אחת לשבוע לערך, באזור המושבים בורגתה, ויתקין וחניאל.³¹

5.4 מחוז דרום

לדברי גב' בלהה גבעון מעמותת "נגב בר-קיימא", אין במגזר היהודי בעיה של שרפות פירטיות של פסולת ביתית. לדבריה, בעיית שרפות הפסולת קיימת במגזר הבדואי. ביישובים המוכרים הטיפול בפסולת ביתית נעשה כראוי ולכן שריפת פסולת ביתית אינה קיימת שם. ביישובים הלא מוכרים שריפת הפסולת היא בעיה חמורה במיוחד – גם פסולת ביתית וגם פסולת בניין.

לדברי גב' גבעון, הבעיה נובעת מליקויים בניהול בתחום הטיפול בפסולת ביישובים אלו ומעלות הגבוהה של טיפול זה. לדבריה, במגזר יש פסולת בניין רבה ופינויה לערד או לאתר "דודאים" יקר. משום כך אפשר לראות בשולי יישובים רבים ערימות של פסולת בניין. בסוף 2009 פינתה עמותת "נגב בר-קיימא", בכ-150 משאיות, פסולת בניין מאזור כסייפה. דא עקא, לאחר ארבעה או חמישה חודשים אתר פסולת הבניין הלא מורשה חזר לקדמותו.³²

הדוגמאות לשרפות פסולת שהובאו בפרק זה מלמדות כי בעבור אזרחים תופעת שרפות הפסולת היא מפגע מתמשך באיכות חייהם. אילולא היה מדובר בבעיה של ממש, התושבים לא היו מתאגדים למאבק ארצי והעמותות לא היו מרכזות נתונים בנושא.

מטענות שהתקבלו במרכז המחקר והמידע של הכנסת עלתה תחושה של ייאוש בקרב אזרחים מהיעדר טיפול של המדינה בבעיית שרפות הפסולת.

³⁰ אף ששרפות הגזם של החקלאים צומצמו בשנים האחרונות באזור; סמדר הכהן, מנהלת היחידה הסביבתית, שהם – חבל מודיעין, מכתב, 26 באוקטובר 2010.

³¹ לינס אוזן, מנהלת אגף אוויר, איגוד ערים לשמירת איכות הסביבה (שרון-כרמל), מכתב, 31 באוקטובר 2010.

³² בלהה גבעון, מנכ"לית עמותת "נגב בר-קיימא", שיחת טלפון, 15 ביולי 2010.

נספח מס' 1 – נתונים שבידי המשרד להגנת הסביבה

במשרד להגנת הסביבה אין גורם שמרכז נתונים על שרפות של פסולת.³³

מידע מגורמי האכיפה במשרד להגנת הסביבה

פילוח הנתונים במחשבי אשכול אכיפה במשרד להגנת הסביבה אינו מאפשר לבודד את הנתונים על שרפות פסולת. לפי מחשבי המשרד, מאז שנת 1994 נפתחו כ-370 תיקים בגין עבירות הקשורות לניהול אתרי פסולת. לדברי המשרד, אי-אפשר לבודד את התיקים העוסקים בשרפות באתרים לא-מורשים.³⁴

פניות ציבור למשרד להגנת הסביבה בנושא שריפת פסולת

פניות ציבור למשרד להגנת הסביבה

לדברי גב' מיכל ריבלין, ממונה פניות ציבור במשרד להגנת הסביבה:

בשנת 2008 התקבלו כ-20 פניות ציבור על שריפת פסולת;

בשנת 2009 התקבלו כ-25 פניות ציבור על שריפת פסולת;

בשנת 2010 התקבלו כ-40 פניות ציבור על שריפת פסולת.

לדברי גב' ריבלין, הנתונים חלקיים, חלק מהפניות הטלפוניות אינן נכללות בהם ופניות עשויות להגיע גם למשטרה הירוקה.

פניות ציבור למשטרה הירוקה³⁵

בשנת 2010 התקבלו במשטרה הירוקה 108 פניות ציבור בנושא שרפות:

• 85 פניות בנושא זיהום אוויר משרפות;

• 23 פניות בנושא שריפת פסולת.

הנתונים אינם מלאים וחלקם לפחות חופפים את נתוני מוקד המידע והמבצעים של המשרד להגנת הסביבה.

עד סגירת המסמך לא קיבלנו נתונים על תלונות שהתקבלו במרכז המידע והמבצעים של המשרד להגנת הסביבה. אולם בשיחה עם עובדים במרכז נמסר כי גם הנתונים שלהם אינם מלאים.

³³ בשיחה עם מר יוסי בר, סגן מפקד המשטרה הירוקה, עלה כי ככלל יש כמה סוגים של שרפות פסולת: לגבי פסולת יבשה, יש שרפות באתרים לא-מורשים (פירטיים); באתרים מוסדרים שאינם מתוחזקים כראוי על-ידי הרשויות המקומיות (החלשות). באתרים אלו הפסולת שנשרפת היא ברובה ערבוביה של פסולת יבשה, כלומר, פסולת בניין, פסולת מעורבת, גזם, פסולת חקלאית ופסולת גושית אחרת.

לגבי פסולת ביתית, לדברי מר יוסי בר, ככלל, הטיפול בפסולת הביתית מוסדר ברשויות המקומיות. אולם לעתים מושלכות בשטחים פתוחים (לא באתרים מוסדרים מורשים או פירטיים) ערימות של פסולת. ערימות אלו הופכות למצבורים העולים לעתים באש.

המשטרה הירוקה יכולה להוציא צו ניקוי לרשות מקומית שבתחומה נמצא מפגע פסולת. אם הרשות המקומית אינה פועלת, או אם מעורבותה בקיומו של המפגע היא אקטיבית – מוגש כתב-אישום כנגדה.

³⁴ המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 15 בספטמבר 2010.

³⁵ טליה כהן, המשטרה הירוקה, מכתב, 26 באוקטובר 2010.

מידע ממרכזי הפסולת במחוזות המשרד להגנת הסביבה

יצרנו קשר עם מרכזי הפסולת במחוזות המשרד כדי לברר אם ברשותם נתונים על שריפות פסולת.

- מחוז צפון – מרכז הפסולת מסר רשימה של כ-40 פניות ציבור שעניינן שרפות פסולת, שהתקבלו במשרדי המחוז בשנת 2010 (עד 19 בספטמבר). רוב התלונות הן על שרפות באתרי פסולת, בתחנות מעבר או במזבלות, על שרפות צמיגים, גזם וכבלי נחושת ועל שרפות פסולת ביתית וקרטונים.³⁶
- מחוז מרכז – מרכז הפסולת מסר לנו כי אין ברשותו נתונים על שרפות פסולת.³⁷
- מחוז תל-אביב – מרכז הפסולת מסר לנו כי במחוז אין אירועים של שרפות פסולת ביתית. באתר אחד, מתחם "דדון" שבבני-ברק, יש שרפות של כבלי נחושת ופסולת בניין.³⁸
- מחוז דרום – למרכז הפסולת אין רשימה מוכנה של שרפות הפסולת במחוז. לדבריו, אפשר לגבש רשימה כזו, אך הדבר מצריך עיון בכל התיקים. מניסיונו, רוב שרפות הפסולת הן משלושה סוגים: שרפות של פסולת חקלאית, למשל ניילונים של חממות, צינורות השקיה וקלקרים, באתרים פירטיים בשדות חקלאיים; שרפות פסולת ביתית – ביישובים בדואיים לא-מוכרים, שאין בהם תשתית לטיפול בפסולת; ביישובים הבדואיים העירוניים יש מצבורים של פסולת שהושלכה באופן לא מוסדר ועולה באש מעת לעת. פסולת זו כוללת בעיקר צמיגים, פסולת תעשייתית ופסולת יבשה אחרת.
- מחוז ירושלים – מרכז הפסולת מסר כי אין שרפות של פסולת ביתית בתחומי המחוז, למעט ביישובים הערביים בשטחים – שבהם שרפות של פסולת ביתית, פלסטיק ומתכות נפוצות מאוד.³⁹ לדבריו, בתחומי המחוז אין שרפות של פסולת חקלאית.
- מחוז חיפה – מרכז הפסולת מסרה כי לפני כשנה פרצה שרפה באתר לסילוק פסולת יבשה. לדבריה, אין במחוז אתרים פירטיים לסילוק פסולת ולכן אין שרפות פסולת בדרך כלל; אך לעתים ערימת פסולת עולה באש.

כאמור, מתלונות על שרפת פסולת אי-אפשר לדעת בבירור מה סוג הפסולת הנשרפת.

³⁶ אחמד איברהים, מרכז פסולת מוצקה, מחוז צפון במשרד להגנת הסביבה, מכתב, 17 באוקטובר 2010.

³⁷ איתן ארם, מרכז פסולת מוצקה, מחוז מרכז במשרד להגנת הסביבה, מכתב, 17 באוקטובר 2010.

³⁸ דן בית דין, מרכז פסולת מוצקה, מחוז תל-אביב במשרד להגנת הסביבה, שיחת טלפון, 14 באוקטובר 2010.

³⁹ המחוז אינו עוסק באכיפה ביישובים ערביים בשטחים.

נספח מס' 2 – שרפות במקומות פתוחים, לפי מקום השרפה וסיבת השרפה

להלן נתונים שהתקבלו משירותי כבאות והצלה על שרפות במקומות פתוחים, לפי מקום השרפה.⁴⁰

רשות כיבוי	סך הכול	כלי רכב	יערות וחורשות	פרדסים	שדות מעובדים	שדות מרעה	קוצים, מזבלה ובור	מתקני אשפה ומזבלה	גזם	אחר
איילון	1,775	139	38	5	1	0	662	664	13	253
אילת	383	35	4	1	0	0	12	201	20	110
אשקלון	---									
באר-שבע	2,718	158	63	2	3	0	273	1,517	36	666
בית-שמש	1,240	58	197	9	8	2	379	338	30	219
בני-ברק	758	57	5	0	0	0	57	227	0	412
גבעתיים	25	1	0	0	0	0	0	7	0	17
גליל מערבי	1,611	148	204	34	2	3	534	456	13	217
גליל עליון	1,448	49	110	15	4	42	911	196	10	111
הרצלייה	321	45	4	1	0	1	100	53	1	116
השרון	581	100	9	10	1	0	294	86	6	75
חדרה	1,886	130	321	51	10	2	595	193	22	562
חולון	676	61	2	0	0	0	46	141	1	425
חיפה	2,105	168	100	1	1	0	817	696	8	314
טבריה	1,279	44	20	5	2	5	719	387	14	83
ירוש	---									
יזרעאל	1,916	154	356	3	5	3	903	318	10	164
ירושלים	3,615	202	33	0	0	13	1,784	1,498	0	85
נתניה	934	91	22	9	16	8	300	325	12	151
פתח-תקוה	1,238	69	33	6	3	1	449	227	2	448
ראשון-לציון	701	76	4	5	2	0	223	151	2	238
רחובות	---									
רמת-גן	223	25	3	0	1	0	44	47	1	102
תל-אביב	---									
סך הכול בשנת 2009	25,433	1,810	1,528	157	59	80	9,102	7,728	201	4,768

⁴⁰ הנתונים התקבלו מיורם לוי, דובר שירותי כבאות והצלה, דוא"ל, 14 ביולי 2010.

להלן הסיבות המשוערות לפרוץ השרפות במקומות הפתוחים בשנת 2009:

<u>מספר שרפות</u> <u>"מתקני אשפה</u> <u>ומזבלה"</u>	<u>מספר שרפות</u> <u>"קוצים מזבלה ובור"</u>	<u>סה"כ שרפות</u> <u>במקומות פתוחים</u>	<u>הסיבה</u>
1,496	1,775	3,471	<u>לא דווח</u>
14	17	325	<u>חשד להצתה</u>
14	18	87	<u>שרפה יזומה</u>
1	2	37	<u>קצר חשמלי</u>
1	5	14	<u>תהליך ייצור</u> <u>ועבודה</u>
0	0	0	<u>מתקני הסקה</u> <u>וחימום</u>
0	2	9	<u>עישון</u>
5	9	42	<u>משחקי ילדים</u>
0	0	12	<u>תאונות רכב</u>
0	1	51	<u>תקלה טכנית ברכב</u>
7	29	56	<u>התלקחות חוזרת</u>
0	3	7	<u>פעולות צבאיות</u>
1	0	2	<u>פעילות לאומנית</u>
128	279	861	<u>אחר</u>
6,059	6,961	20,455	<u>לא ידוע</u>
1	1	3	<u>מטיילים</u>
1	0	1	<u>חומרים מסוכנים</u>
7,728	9,102	25,433	<u>סה"כ</u>

נספח מס' 3 – צילומים של פסולת שרופה

להלן כמה צילומים של פסולת נשרפת בגליל.

- מקור התצלום: עמותת אזרחים למען הסביבה בגליל, "שרפות פסולת באתרי פסולת פירטיים בגליל המערבי", 5 במאי 2010; התקבל בדוא"ל מאת עו"ד ג'מילה הרדל-ואכים, מנהלת העמותה, 13 ביולי 2010.

בתמונה להלן אפשר להבחין בקרבת בתי מגורים (על פסגת הגבעה) לשרפה:

- מקור התצלום: איגוד ערים לאיכות סביבה "גליל מערבי", "מזבלות פרטיות בבקעת בית-הכרם", <http://www.ecowest.co.il/databases/mizbala.pdf>, תאריך כניסה: 25 באוקטובר 2010.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

בתמונה נראית פסולת של בתי מטבחיים :

- מקור התצלום : איגוד ערים לאיכות סביבה "גליל מערבי", "מזבלות פירטיות בבקעת בית-הכרם", <http://www.ecowest.co.il/databases/mizbala.pdf>, תאריך כניסה : 25 באוקטובר 2010.

להלן תצלום של שרפת פסולת בפאתי יישוב :

- מקור התצלום : צור אבלס, רכז איכות הסביבה במועצה האזורית משגב, מכתב, אוקטובר 2010.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

להלן תצלום של שרפת פסולת במושב פורת בשרון :

● מקור התצלום : יהל בן-נר, ראש העין, מתוך מצגת שהוצגה לנציגי המשרד להגנת הסביבה ב-16 במאי 2010, מכתב, אוקטובר 2010.

בתמונה להלן נראה אתר פסולת פירטי בגילגוליה שעולה ממנו עשן :

● מקור התצלום : אסנת גירבי, תושבת נירית, מכתב, 26 באוקטובר 2010.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

להלן שלושה צילומים של פסולת שרופה בנגב.

בצילום להלן : פסולת ביתית נשרפת בתל שבע.

בצילום להלן : פסולת ביתית שנשרפה, סמוך לבית הספר בכסייפה.

בצילום : פסולת ביתית שנשרפה, סמוך לשוק בכניסה לכסייפה.

- מקור התצלומים : צילומיו של עידן אבידן ; התקבל בדוא"ל מאת רוני הירט, רכז תכנון סביבתי בעמותת "נגב בר-קיימא", 21 ביולי 2010.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

להלן צילום של שרפה בשדה חקלאי בעמק החולה:

● מקור התצלום: זכריה נקסון, תושב צורית, מכתב, אוקטובר 2010.

מקורות

- עמותת "אזרחים למען הסביבה בגליל", "שרפות פסולת באתרי פסולת פיראטיים בגליל המערבי", 5 במאי 2010; התקבל בדוא"ל מאת עו"ד ג'מילה הרדל-ואכים, מנהלת העמותה.
- איגוד ערים לאיכות הסביבה גליל מערבי, מיפוי מפגעים סביבתיים ברשויות יהודיות ויהודיות בלב הגליל, יוזמת קרן אברהם, מאי 2010.
- אבו-רוכון סלמאן, ראש אגף קשרי חוץ במשרד להגנת הסביבה.
- אוזן לינס, מנהלת אגף אוויר, איגוד ערים לשמירת איכות הסביבה (שרון-כרמל).
- איברהים אחמד, מרכז פסולת מוצקה, מחוז צפון של המשרד להגנת הסביבה.
- אקרמן הילה, מנהלת היחידה הסביבתית רמת-נגב.
- ארם איתן, מרכז פסולת מוצקה, מחוז מרכז במשרד להגנת הסביבה.
- בית-דין דן, מרכז פסולת מוצקה, מחוז תל-אביב במשרד להגנת הסביבה.
- בן-נר יהל, חברת מטה המאבק למען הזכות לנשום אוויר נקי, ראש-העין.
- בר יוסי, סגן מפקד המשטרה הירוקה, המשרד להגנת הסביבה.
- גבעון בלחה, מנכ"לית עמותת "נגב בר-קיימא", שיחת טלפון.
- גיציס אולג, רכז מערכות מחשוב במינהלת פיתוח הקרקע, קק"ל.
- ג'רבי אסנת, תושבת נירית.
- גרנט סטיב, הקואליציה לבריאות הציבור ויו"ר הוועד המנהל של עמותת "הסביבה" – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה.
- הירט רוני, רכז תכנון סביבתי, עמותת "נגב בר-קיימא".
- הכהן סמדר, מנהלת היחידה הסביבתית שהם – חבל מודיעין.
- זריצקי רמי, ממונה על הגנת היערות מאש ברגיעה ובחירום, קק"ל.
- כהן טליה, המשטרה הירוקה, המשרד להגנת הסביבה.
- כרמל מלכה, יועצת סביבתית למרכז השלטון המקומי.
- לב שלי, מייצגת את עמותת "אדם, טבע ודין".
- לוי יורם, דובר שירותי כבאות והצלה.
- לוצטי אוגו, תושב חרשים.
- מאיר יצחק, יו"ר פורום מנהלי היחידות הסביבתיות ואיגודי הערים לאיכות סביבה.
- נתן אירית, מנכ"לית עיריית ראש-העין, מכתב ליועץ המשפטי לממשלה, 2 במרס 2010.
- קירשנבאום אילן, מטה המאבק ביישוב צורן-קדימה.
- קליגר רואי, מנהל יחידת פיצו"ח במשרד החקלאות ופיתוח הכפר.
- קפואה שלמה, ראש אגף אגרואקולוגיה במשרד להגנת הסביבה.
- קצין אורית, עמותת "הסביבה" – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה, תושבת גילון.
- רשף לילך, תושבת טל-אל.
- שלו דפנה, עמותת "אדם, טבע ודין".
- שליט משה, מנהל היחידה לאיכות הסביבה אצבע-הגליל.

